

Bosna v tieni Kosova

Pred 10 rokmi, keď bol v Belehrade ešte pri moci Milošević, Západ podceňoval potenciál konfliktu v Kosove, lebo sa celkom koncentrovali na povojnovú obnovu a stabilizáciu Bosny a Hercegoviny.

Znalci Balkánu vtedy varovali, že rozpad Juhoslávie sa začal i skončí nepokojmi v Kosove. O desať rokov neskôr je to presne naopak. A balkánski experti opäť varujú Brusel a Washington, že uzlovým bodom geopolitiky západného Balkánu nie je Kosovo, ale komplexná otázka vnútorného usporiadania multietnickej Bosny a Hercegoviny.

.etnické čistky

O čo išlo pred 10 rokmi? Vojna v Bosne v rokoch 1992-95 bola najväčším ozbrojeným konfliktom v Európe od druhej svetovej vojny. Vypukol na pozadí rozpadu Juhoslávie, po vyhlásení nezávislosti Bosny a Hercegoviny (BiH), proti ktorému sa postavilo vedenie bosnianskych Srbov podporované zbraňami bývalej juhoslovanskej armády a politickým vedením v Belehrade. Politickým plánom ich ťaženia bolo pripojiť etnicky vyčistené „srbské územia“ Bosny k materskému národnému štátu na druhej strane hranice. Kým sa Západ po dlhej nečinnosti konečne v lete 1995 odhodlal zakročiť, výsledkom bolo vyše 100-tisíc obetí na životoch. Daytonská mierová dohoda urobila z Bosny dočasný medzinárodný protektorát a bosnianskym Srbom priznala kontrolu nad 49 percentami územia.

Bosna bola na istý čas zlým svedomím Európy. Vojenská intervencia NATO v Kosove na jar 1999 je nepochopiteľná bez kontextu toho, čo sa pár rokov predtým dialo v Bosne. Z Kosova sa stal ďalší medzinárodný protektorát. Na Bosnu sa medzičasom v Bruseli zabudlo. Kosovo je z vnútorného hľadiska jednoduchší problém. Bosna so svojimi tromi „konštitutívnymi národmi“ je bývalá Juhoslávia v malom. Ani 12 rokov po vojne sa nepodarilo stabilizovať ju v podobe funkčného štátu. Vždy jej hrozilo, že bude rukojemníkom regionálnej situácie a vývoja dvoch susedných národných štátov – Srbska a Chorvátska. Srbská otázka v regióne je teraz opäť v pohybe.

.čo spraví s Bosnou?

Ambície Republiky srbskej v Bosne sa už dlhší čas stupňovali s vyhlídkami na dnešnú situáciu po nezávislosti Kosova.

Premiér Republiky srbskej v BiH Dodik v posledných dňoch opakuje: nezávislosť Kosova je pre bosnianských Srbov z geopolitického hľadiska výhodná, posilňuje pozíciu Republiky srbskej v BiH a otvára otázku jej osamostatnenia. Zatiaľ dôrazne odmieta požiadavku bosniansko-srbskej opozície na vypísanie referenda – to je podľa neho nástroj, “ktorý by sme mali použiť v momente, keď to bude najdôležitejšie a najnevyhnutnejšie.” USA budú tento rok pohltené Blízkym východom a domácimi prezidentskými voľbami. Rusko sa „vracia” na hlavnú scénu (nielen) balkánskej politiky.

Nad tým všetkým je kľúčová otázka – je EÚ pripravená angažovať sa za udržanie BiH ako jednotného štátu? Ak sa daytonský rámec prakticky prekonal, aké má predstavy o novom ústavnom usporiadaní v BiH? Ako sa postaví k požiadavke premiéra RS na ústavné zakotvenie práva na odtrhnutie štátnej entity?

A hlavne – do akej miery je EÚ schopná hrať v roku 2008 na Balkáne aktívnu úlohu, robiť konzistentnú politiku v smere stabilizácie a integrácie?

Autor pracuje v tíme Vysokého predstaviteľa v BiH.

.milan Nič (.týždeň, 25.2.2008)